

ULOGA I ZNAČAJ MIKROKREDITNIH ORGANIZACIJA NA EKONOMSKI RAST I RAZVOJ PRIVREDE U BIH

THE ROLE AND IMPORTANCE OF MICROCREDIT ORGANIZATIONS ON ECONOMIC GROWTH AND ECONOMIC DEVELOPMENT IN BIH

Sadik Bahtić*
Namik Čolaković*
Ramo Isak**

SAŽETAK

Cilj istraživanja ovog rada je da dokažemo prednosti koje su mikrokreditne organizacije donijele na finansijskom tržištu i mikrokreditiranju u Bosni i Hercegovini, njihovu ulogu i značaj u pokretanju mikrobiznisa, na ekonomski rast i razvoj privrede u Bosni i Hercegovini. Takođe, cilj rada je da prikazemo kakvu to ulogu imaju mikrokrediti i mikrokreditiranje na mala i srednja preduzeća, zapošljavanje, socijalnu politiku i ekonomski razvoj Bosne i Hercegovine. Mikrokreditne organizacije se bave pružanjem i davanjem malih kredita mikropoduzetnicima. Kroz ovaj rad mi smo željeli dati skromni doprinos o pojavi mikrokreditnih organizacija, mikrokreditiranju malog poduzetništva te njihovoj ulozi i značaju na ekonomski rast i razvoj privrede u Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: mikrokreditne organizacije, mikrofinansiranje, ekonomski rast, ekonomski razvoj krediti.

ABSTRACT

The aim of this research paper is to prove the benefits that microfinance institutions have brought to the financial market and microfinancing in Bosnia and Herzegovina, their role and importance in starting a small business, economic growth and development in Bosnia and Herzegovina. Also, the aim of this paper is to show the role of

microfinancing on small and medium businesses, employment, social policy and economic development of Bosnia and Herzegovina. Microfinance institutions provide loans to small businesses. With this paper we want to give contribution to the importance of microfinance institutions on economic growth in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: microfinance institutions, microfinancing, economic growth, economic development, loans.

UVOD

Mikrofinansiranje je sistem koji služi stanovništvu s niskim prihodima koji nemaju ili imaju ograničen pristup bankarskim kreditima, a njihovi proizvodi - mikrokrediti su osmišljeni tako da kombiniraju bankarsku praksu i ostvaruju socijalne ciljeve. U Bosni i Hercegovini mikrokreditne organizacije su prisutne od 1996. godine i od te godine pa do danas postale su važan faktor u finansiranju malog poduzetništva, čime su doprinjele porastu zapošljavanja, smanjenju siromaštva i ekonomskog razvoja BiH. Mikrokrediti su namjenjeni pokretanju malog biznisa, obrtništva i poljoprivredne proizvodnje, a često se koriste i za obrtni kapital, nabavku opreme i kupovinu osnovnih sredstava. Mikrokreditiranje pomaže građanima Bosne i Hercegovine da poboljšaju svoje materijalno stanje i razviju biznise, te na taj način sami doprinose ekonomskom rastu i razvoju privrede u BiH. Mikrokreditiranje ima veoma značajnu i pozitivnu ulogu na

* - Fakultet za menadžment i poslovnu ekonomiju, BiH

** - Condor d.o.o. Zenica, BiH

raseljena lica i povratnike, što pomaže bržem ekonomskom oporavku ratom pogođenim područjima. Mikrokreditne organizacije u BiH izgradile su jake finansijske institucije. Mikrokrediti potiču poduzetnike na uključivanje u formalnu ekonomiju u širem smislu, registracijom svojih poslovnih djelatnosti u malom biznisu, utiču na jačanje ekonomije i smanjenje sive ekonomije u BiH. Mikrokreditni sektor predstavlja novinu u razvoju mikrofinansijske industrije u Bosni i Hercegovini sa ciljem pružanja kvalitetnih usluga klijentima, postizanja stabilnosti Mikrofinansijskog sektora i njegove integracije u finansijski sistem BiH. Do sada u svom radu i djelovanju mikrokreditne organizacije su se pokazale kao važan faktor u finansiranju malog biznisa i imaju pozitivne efekte na jačanju ekonomije BiH.

MIKROKREDITNA PREDUZEĆA I DRUŠTVA U BIH

Mikrokrediti i mikrokreditne organizacije u BiH pojavljuju se prvi put 1996. godine nakon rata, Pojava mikro-kreditiranja uslovljena je nastojanjem da se ublaže negativni učinci različitih prirodnih, ekonomskih i socijalnih poremećaja i posljedica koje ih prate. „U poslijeratnom razdoblju država i stanovništvo BiH suočili su se sa enormnim problemima siromaštva, razrušenim privrednim kapacitetima i uništenim materijalnim i ljudskim potencijalima te nesagledivim ekonomskim i socijalnim poremećajima koje su izazvala ratna događanja”. Karakteristična slika ekonomski uništenih sistema uslovlila je kreiranje specifične ponude finansijskih usluga. „Ključni faktor razvoja ovakvog oblika ponude koncipiran je i osmišljen na razini međunarodne zajednice i aktivnostima Svjetske banke – World Bank (WB) usmjerenih na pomoć u razvoju”¹. On je, prije svega, modus da se na

pristupačan i prihvatljiv način kreira sustav plasiranja raspoloživih sredstava u obliku pozajmica. Na ovaj način omogućeno je efikasnije korištenje ograničenih sredstava u usporedbi sa klasičnim oblicima doniranja i poklona ugroženim regijama, pojedincima i zajednicama. Siromašni stanovnici, koji obično nisu zaposleni, ne mogu koristiti usluge uobičajenih finansijskih institucija, prije svega banaka, koje su ključni nositelj ponude finansijskih izvora i kredita. Oni su kreditno nesposobni i ne mogu niti u jednoj banci uzeti kredit kako bi osigurali određeni izvor finansiranja normalnih životnih aktivnosti ili pokrenuli osobni mali biznis kao alternativu zapošljavanju i radnom angažmanu u drugim institucijama. Takvo siromašno stanovništvo, u pravilu, nema kvalitetne imovine koja bi im poslužila kao hipoteka za garanciju otplate kredita.

TRŽIŠTE MIKROPREDUZEĆA I FINANSIRANJE IZ KREDITA UZETOG KOD MIKROKREDITNOG PREDUZEĆA

Mikrokreditna preduzeća u BiH registrovana su kao neprofitne i nevladine organizacije koje ne uzimaju depozit a kojima je osnovna aktivnost davanje mikrokredita za socijalno najugroženiju populaciju, u cilju razvoja preduzetništva. Neprofitne organizacije imaju za cilj ostvariti neki viši društveni cilj, a ne stvarati profit. “Tržište mikrokreditnih organizacija je segment stanovništva koji ne može koristiti redovne bankarske kredite jer ne ispunjava osnovne uvjete bankarskog sustava. Ovaj dio stanovništva u pojedinim regijama BiH dostiže i do 40%. Za finansiranje svojih sadašnjih mikro poslova ili za realizaciju svojih želja za samozapošljavanje stanovništvo Poljske se daleko više oslanja na mogućnost mikrokreditiranja od BiH, njih približno dva miliona koristi usluge mikrokreditiranja. “Tržište mikrokredita u Poljskoj čini 29% domaćinstava s niskim prihodima i ukupno ima 1,98 milijuna mikro-poduzetnika s niskim prihodima. Sedamnaest posto tržišta su postojeća

¹ Saša Vujić; Uloga i perspektiva mikrokreditnih organizacija u razvoju seoskog turizma; C:\Documents and Settings\Comp\Local Settings\Temp\ULOGA_I_PERSPEKTIVA_MIKROKREDITNIH_ORGANIZACIJA.pdf

mikro-poduzeća, a 83% čine potencijalni pokretači posla (domaćinstva s niskim prihodima koja teže samozapošljavanju). Samo tri posto trenutno koristi mikro-kredit. Primjer Pojske nije jedini ovakav primjer u Europi. „Mikrokreditna organizacija je nedepozitna i neprofitna organizacija čija je osnovna djelatnost davanje mikrokredita socijalno ugroženim licima s ciljem razvoja mikropoduzetništva”². Radi se o kreditnim organizacijama koje nemaju karakter banaka, niti se osnivaju po proceduri banaka. U nekim državama, mikrokreditne organizacije su u nadležnosti Agencije za bankarstvo, obzirom na djelatnost mikrokreditiranja.

Nedepozitna mikrokreditna organizacija podrazumijeva³:

- Zabranu vođenja depozitnih poslova, tj. poslova platnog prometa za druga pravna lica kao što je taj posao povjeren bankama,
- Zabranu primanja i čuvanja depozita kao oročene ili neoročene štednje,
- Zabranu primanja kamate (jer ne obavljaju depozitne poslove).

RAŠIRENOST MIKROKREDITNE AKTIVNOSTI U BIH

„Mikrokreditni sektor je godinama bilježio pravi procvat u BiH, ali u posljednjih par godina očigledno plaća cijenu ne samo globalne krize nego i drugih pogrešaka, pa zato nekim mikrokreditorima prijete gašenje. Plasman loših kredita, pri čemu se više računa vodilo o kvantiteti a manje o kvaliteti kreditnog portfelja, te smanjena naplata i potražnja za kreditima, samo su neki od razloga krize u kojoj se nalazi ovaj sektor. Sve ovo govori da je mikrokreditnom sektoru potrebno žurno restrukturiranje”⁴.

² Goran Marčeta; Upravljanje kreditnim rizikom; Banja Luka 2008 http://www.apeiron-uni.eu/apeironinenglish/Centar_za_izdavacku_djelatnost/Radovi%20u%20PDF-u/Specijalisti%C4%8Dki%20PDF/Goran_Marceta.pdf

³ http://bs.wikipedia.org/wiki/Mikrokreditna_organizacija

⁴ <http://www.profitiraj.ba/20110926272/mikrokreditne-organizacije.php>

Ipak, treba istaći da je mikrokreditni sektor BiH u poslijeratnom periodu odigrao značajnu ulogu u smanjivanu siromaštva i podršci razvoju malog i srednjeg poduzetništva. Rezultati ostvareni u prethodnom periodu svrstavali su BiH među zemlje u svijetu koje su najdalje otišle u razvoju ove oblasti finansijske ponude. Mikrokreditne organizacije razvile su se u BiH u postratnom periodu kao dio programa implementiranih na ovom području sa ciljem da se interventno pomogne u zapošljavanju i oživljavanju privrednih aktivnosti putem mikrokredita. „Donošenjem novog zakona, mikrokreditnim organizacijama omogućena je transformacija u dva osnovna oblika:

- - mikrokreditne fondacije kao neprofitni i
- mikrokreditna društva kao profitni oblik,

„Mikrokreditne organizacije razvile su se u BiH u postratnom periodu kao dio programa implementiranih na ovom području sa ciljem da se interventno pomogne u zapošljavanju i oživljavanju privrednih aktivnosti putem mikrokredita”. Drugi Projekat lokalnih inicijativa (LIP II) je otpočeo u martu 2002. godine. UNHCR i druge inozemne institucije, kao što su ICMC, CARE, World Vision, CRS, Women for Women International i druge, su također učestvovali u implementaciji projekta mikrofinansiranja u BiH. Širenjem mikrofinansijskih organizacija odnosno razvojem misije njihovog osnivanja i postojanja rasle su i potrebe ovih organizacija za kooperacijom i institucionalnim građenjem sektora koji bi omogućio razmjenu informacija te ubrzao tok poslovanja, te je u januaru 2000. godine udruženje osnovalo nekoliko organizacija. „Prve dvije godine Udruženje je djelovalo kao Projekat, da bi se donošenjem Zakona o udruženjima i fondacijama 2003. godine registrovalo kao Udruženje mikrofinansijskih organizacija u BiH (AMFI)”⁵

⁵ <http://www.profitiraj.ba/20110926272/mikrokreditne-organizacije.php>

Tabela 1. Mikrokreditne organizacije u BiH

Naziv mikrokreditne org.	Logo	Direkcija
ADRIA MIKRO MKD		Mostar Kneza Višeslava 14
ALFA-PLUS MKF		Banja Luka Jovana Dučića 42
BOSANSKO SELO MKF		Srebrenik 21. Srebreničke brigade bb
EKI MKF		Sarajevo Džemala Bijedića bb
LIDER MKF		Sarajevo Skenderija 68
LOK MKF		Sarajevo Skenderija 13
MELAHA MKF		Sarajevo Hamdije Kreševljakovića 59
MI-BOSPO MKF		Tuzla Bosne srebrene bb
MIBA MKF		Tuzla Đorđa Mihajlovića 4/III
MICRO-CREDIT OFFICE MKF		Šipovo Vojvode Radomira Putnika 2A
MIKRA MKF		Sarajevo Marka Marulića 2/VI
MIKRO ALDI MKF		Goražde Panorama bb
MIKROFIN MKD		Banja Luka Save Kovačevića 23
MIKROKREDIT MKF		Srbac Mome Vidovića 11
NOVA D MKF		Bijeljina Miloša Obilića 49
PARTNER MKF		Tuzla 15. maja bb
PRIZMA MKF		Sarajevo Bistrik Medresa 43
PRVA ISLAMSKA MKF		Sarajevo Jukićeva 75

SANI MKF		Zenica Mehmedalije Tarabara 10
SINERGIJA PLUS MKD		Banja Luka Mladena Stojanovića 111
SUNRISE MKF		Sarajevo Hamdije Kreševljakovića 51
VORTT-INVEST MKF		Sarajevo Azize Šaćirbegović 128
ZDRAVO MKD		Banja Luka Bulevar Stepe Stepanovića 175 B
ŽENE ZA ŽENE INTERNATIONAL MKF		Sarajevo Džemala Bijedića 130

MIKROKREDITNA DRUŠTVA I FINANSIRANJE PREDUZEĆA

„Poslovanje mikrokreditnih organizacija podržavaju međunarodne organizacije. Uz pomoć mikrokreditnog projekta Svjetske banke u razdoblju od 1996.- 2005. odobreno je približno 150.000 kredita osobama iz ruralnih područja, a samo manje od 1% tih sredstava nije naplaćeno. U svijetu su se mikrokrediti pokazali kao važan izvor financiranja malih poduzetnika i socijalno ugroženih osoba, pa su prema nekim procjenama u Federaciji Bosne i Hercegovine ti krediti osigurali ili održali više od 200.000 radnih mjesta”⁶. Podaci Centralne banke Bosne i Hercegovine ukazuju na to da je značenje mikrokreditnoga sektora za malo poduzetništvo sve veće. Naime, navodi se da je u tijeku 2007. mikrokreditni sektor plasirao kredita u vrijednosti od 971 milijun KM, što je povećanje od 61% u odnosu na godinu 2006. Broj aktivnih klijenata povećao se za

45% u usporedbi s prethodnom godinom. To ukazuje na značajno povećanje financijskih sredstava koja se koriste za podržavanje mikrobiznisa. „Radi usporedbe, vrijednost kredita koje je odobrio mikrokreditni sektor u 2007. odgovara približno četvrtini ukupnih kredita koje su poslovne banke odobrile svim poduzećima” Ostvareni učinci mikrokreditnih organizacija u osposobljavanju, u prvom redu, ruralnog stanovništva za samozapošljavanje na vlastitim resursima, upućuje na njihovu potrebu, ali i na ograničavanje njihovog poslovanja izvan razumnih normi. U tu svrhu jasniju nadzornu ulogu trebala bi imati Agencija za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine.

Klijenti mikrokreditnih preduzeća

Klijenti Mikrokreditnih Društava su obično fizička lica, fizička lica koja obavljaju poslovne aktivnosti, pravna lica, a koji koriste proizvode Društva, da bi na neki način finansirali svoju osnovnu djelatnost. “Za Korisnike/klijente Društva fizička lica posebno se preciziraju uslovi poslovanja u skladu sa odredbama

6 Saša Vujić; Uloga i perspektiva mikrokreditnih organizacija u razvoju seoskog turizma; C:\Documents and Settings\Comp\Local Settings\Temp\ULOGA_I_PERSPEKTIVA_MIKROKREDITNIH_ORGANIZACIJA.pdf

Zakona o izmjenama i dopunama zakona o mikrokreditnim organizacijama.” (Službeni glasnik Republike Srpske, broj 116/2011), a koji nisu obavezni i ne primenjuju se na ostale Korisnike/klijente Društva iz stava 1. ovog člana. Korisnik mikrokredita, u smislu odredbi Zakona o izmjenama i dopunama zakona o mikrokreditnim organizacijama, a kojim se uređuje zaštita prava i interesa Korisnika jeste fizičko lice koje stupa u odnos sa mikrokreditnom organizacijom radi korištenja usluga u svrhe koje nisu namjenjene njegovoj poslovnoj ili drugoj komercijalnoj djelatnosti. “U ovu grupu Korisnika se u skladu sa odredbama ovog zakona ubrajaju i :

- preduzetnici, koji u skladu sa propisima o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti obavljaju zanatsko-preduzetničku djelatnost;
- preduzetnici, koji se bave poljoprivrednom proizvodnjom na poljoprivrednom gazdinstvu;
- nosioci porodičnog poljoprivrednog gazdinstva, koji obavljaju poljoprivrednu proizvodnju u skladu sa propisima o poljoprivredi; a čiji mikrokrediti iznose od 400 KM do 10.000 KM”.⁷

Mikrobiznisi

Mikrobiznisi su zapravo privatne poslovne djelatnosti malog opsega. Moguće je koristiti nekoliko mjera opsega kako bismo napravili razliku između malih srednjih i velikih poduzeća: broj djelatnika, vrijednost sredstava, vrijednost prihoda. “Mikropoduzeća najčešće imaju pet ili manje djelatnika, premda mikropoduzeća mogu biti definirana tako da upošljavaju čak do deset djelatnika. Ovi poslovi su obično organizirani kao vlasništvo jednog lica, međutim mikropoduzeća također mogu biti organizirana kao partnerstva” Mikropoduzeća/mikrobiznisi mogu funkcionirati bilo na formalnoj bilo na neformalnoj osnovi. Mikropoduzeća koja

⁷ <http://www.mikrofin.com/doc/Opsti%20uslovi%20poslovanja%20MKD%20Mikrofin.pdf>

funkcioniraju na formalnoj osnovi su registrirana kod općinskih i/ili poreskih vlasti. Formalna mikropoduzeća također mogu registrirati svoje djelatnike i plaćati zakonske obaveze, odnosno poreze i doprinose. S druge strane, vlasnici mikropoduzeća mogu odlučiti da njihovo poduzeće posluje neformalno, bez registriranja bilo svog poduzeća ili djelatnika. Premda ovo smanjuje troškove i eliminiira poduzetnikov kontakt s birokracijom, ovaj vid poslovanja nosi sa sobom rizik da poduzetnik bude otkriven i kažnjen za takvo poslovanje. Samozapošljavanje poduzetnika je univerzalna karakteristika mikropoduzeća. Dodatni djelatnici su najčešće članovi poduzetnikovog kućanstva. Najčešće, poduzetnik i drugi članovi njegova kućanstva ne primaju unaprijed određenu, periodičnu plaću za svoj rad. Umjesto toga, oni se kompenziraju iz neto dobitka poduzeća. Plaće se najčešće isplaćuju djelatnicima koji nisu članovi poduzetnikovog kućanstva, koji su uposleni u poduzeću. Mikropoduzeća/mikrobiznisi mogu se podijeliti na 5 osnovnih sektora djelatnosti: trgovački sektor, sektor proizvodnje malog obima, uslužni sektor, sektor uzgoja stoke, te poljoprivredni sektor. Sektori su definirani u terminima prirode proizvoda ili usluge koju mikropoduzeće nudi⁸:

- Trgovački ili prodajni sektor obuhvaća poduzeća koja se bave kupovinom robe u svrhu preprodaje. Mikropoduzeća koja obuhvaćaju prodajni sektor se razlikuju prema vrsti robe koju prodaju, a obuhvaćaju prodavaonice mješovite robe, prodavaonice prehrambene robe (npr. meso, povrće, voće), prodavaonice odjeće, prodavaonice namještaja, elektronike i papirnih proizvoda.
- Sektor proizvodnje malog obima – poduzeća prerađuju sirovinu u određeni gotov proizvod. Najčešći tipovi poduzeća koja se bave proizvodnjom malog obima su krojači, stolari i drugi vidovi

⁸ http://webs.odraz.ba/OdRazold/Documents/LI-PII_Izvjestaj_o_utjecaju_mikrokredita_na_klijente_u_BiH.pdf

- proizvodnje malog obima.
- Uslužni sektor – poduzeća koja obuhvataju restorane, prodaju gotove hrane, frizeraje, različite vrste servisa za popravku.
 - Sektor uzgoja stoke – poduzeća mogu uzgajati bilo koju vrstu stoke, prodavati meso i proizvode životinjskog porijekla (npr. jaja, med, mlijeko). Najčešći vid poduzeća u ovom sektoru su ona koja se bave uzgojem peradi.
 - Poljoprivredni sektor – poduzeća koja obuhvaćaju uzgajanje prehrambenih kultura, uključujući i nekonvencionalne kulture kao, na primjer gljive.

Kreditni

“Društvo odobrava kredite namjenjene stanovništvu i kredite namjenjene poslovnim aktivnostima, koji po ročnosti mogu biti kratkoročni i dugoročni, a po namjeni, namjenski i nenamjenski”. Društvo odobrava kreditne plasmane u KM, uz valutnu klauzulu u EUR-u . Valutna klauzula podrazumjeva da se novčana obaveza Korisnika/klijenta prilikom potpisivanja Ugovora o kreditu preračunava u EUR po važećem srednjem kursu Centralne banke Bosne i Hercegovine i radi očuvanja realne vrijednosti čitavo vrijeme veže za EUR, te da u slučaju promjene kursa Korisnik kredita preostale obaveze po kreditu plaća po obračunu konverzije prema kursnoj listi Centralne banke Bosne i Hercegovine na dan dospijeca obaveza, ili na dan izvršenja obaveza ukoliko se obaveza ne izvrši na dan dospijeca. “Korisnik kredita aplicira za kredit podnošenjem popunjenog i potpisanog obrasca zahtjeva za kredit. Društvo od tražioca kredita čiji zahtjev razmatra zahtijeva i pribavlja sve podatke, informacije i dokumentaciju u skladu sa zakonskim propisima i internim procedurama Društva”.

Društvo zasniva kreditni odnos sa korisnicima/klijentima koji zadovoljavaju uslove kreditne sposobnosti u skladu sa internim procedurama Društva.

Društvo sa korisnikom dogovara instrumente

obezbjedenja kredita, zavisno od vrste kredita, kreditne sposobnosti korisnika i procjene rizika samog plasmana.

Troškove u vezi uspostavljanja instrumenata obezbjedenja plaća korisnik.

“Društvo sa korisnikom zaključuje Ugovor u pisanoj formi kojim se regulišu uslovi korišćenja odobrenog plasmana i međusobna prava i obaveze.

Društvo će korisniku prilikom zaključenja Ugovora o kreditu kao sastavni dio ugovora uručiti i plan otplate kredita”⁹

Kamatna stope, naknade i troškovi

Društvo na kredite koje odobrava obračunava nominalnu kamatnu stopu na godišnjem nivou, a ista je dostupna korisniku u svim fazama prije zaključenja Ugovora. Obračun kamate, za cijelo vrijeme korištenja i trajanja kredita, vrši se proporcionalnom metodom, na bazi 30 dana mjesečno, 360 dana godišnje. Nominalna kamatna stopa može biti fiksna ili promjenjiva. “Promjenjiva kamatna stopa se obračunava samo za kredite plasirane u saradnji sa Investiciono razvojnom bankom RS, a za sve ostale kredite se obračunava fiksna kamatna stopa koja je odlukama Društva definisana za svaki kreditni proizvod”. Kamatne stope definisane kao fiksne su nepromjenljive za čitav period trajanja Ugovora o kreditu. Kamatna stopa je promjenljiva ako njena visina zavisi od promjenljivih elemenata odnosno promjenljivih i fiksnih , s tim što su promjenljivi elementi oni koji se zvanično objavljuju (referentna kamatna stopa), na koje elemente ne može uticati jednostrana volja nijedne od ugovornih strana. “U slučaju promjene kamatne stope izrađuje se novi otplatni plan, za anuitete/rate koje dospijevaju nakon datuma promjene kamatne stope, a isti je korisnik kredita dužan preuzeti u prostorijama Društva nakon dobijanja obavještenja”. Efektivna kamatna stopa predstavlja jedinstvenu cijenu kojom su obuhvaćeni kamata, naknade i toškovi koje

⁹ <http://www.mikrofin.com/doc/Opsti%20uslovi%20poslovanja%20MKD%20Mikrofin.pdf>

plaća korisnik kredita, a koji su vezani za plasman kredita. Iznos EKS je za svaki kredit naveden na otplatnom planu, a otplatni plan je sastavni dio Ugovora o kreditu i uručuje se korisniku kredita prilikom zasnivanja kreditnog odnosa. EKS je dostupna korisniku u svim fazama prije zaključenja Ugovora. Interkalarna kamata je kamata koja se obračunava u slučajevima kada se kredit stavlja u obračun određeno vrijeme nakon isplate kredita za taj period koji predstavlja razliku između ta dva datuma. Zatezna kamatna stopa se plaća ukoliko korisnik kredita obaveze iz Ugovora o kreditu ne izvršava u roku. Na neizmirene obaveze Društvo primjenjuje pravila o kamati koja se primjenjuju u slučaju dužnikovog kašnjenja u izmirenju obaveza, u skladu sa propisima kojima se uređuju obligacioni odnosi. "Društvo po odobrenim kreditima naplaćuje jednokratnu proviziju za obradu kreditnog zahtjeva. Visina provizije definisana je za svaki kreditni proizvod i definisana je na Ugovoru o kreditu, a dostupna je korisniku u fazama prije zaključenja Ugovora. Društvo naplaćuje proviziju za prijevremenu otplatu kredita. Visina naknade za prijevremenu otplatu definisana je u Ugovoru o kreditu, a dostupna je korisniku u fazama prije zaključenja Ugovora"¹⁰. Na zahtjev korisnika, Društvo će izdati potvrdu o stanju duga/zaduženosti uz naplatu provizije u iznosu od 5 KM. "Korisnik snosi i ostale troškove nastale po osnovu ugovora kreditu kao što su: troškove notarske obrade, troškove procjene pokretne i nepokretne imovine, troškove pribavljanja polise osiguranja za pokretnu imovinu i nepokretnosti, troškove uspostavljanja ostalih instrumenata obezbjeđenja, troškove ishođenja brisovne dozvole po otplati kredita kao i sve druge troškove koji su prouzrokovani neurednom otplatom kredita: troškovi slanja opomena, troškove vođenja sudskog postupka"¹¹

10 http://webs.odraz.ba/OdRazold/Documents/LI-PII_Izvjestaj_o_utjecaju_mikrokredita_na_klijente_u_BiH.pdf

11 <http://www.mikrofin.com/doc/Opsti%20uslovi%20poslovanja%20MKD%20Mikrofin.pdf>

UTICAJ MIKROKREDITNIH ORGANIZACIJA NA EKONOMSKI RAZVOJ BIH

Mikrokreditne organizacije imaju veoma pozitivan uticaj na ekonomski razvoj BiH. Svojim djelovanjem na finansijskom tržištu Bosne i Hercegovine postigle su dobre rezultate na podizanju malog biznisa a time su doprinjele povećanju zaposlenosti u BiH. Ako se zna da je nezaposlenost u BiH najveći problem, onda postajanje i rad MKO opravdale su svoje postojanje.

Analizom statističkih podataka u BiH može se konstatovati da je projekat mikrokreditiranja opravdao svoje postojanje, jer je, kao rezultat plasiranja mikrokredita, zabilježen:

- rast broja mikrokredita,
- rast broja klijenta,
- porast broja samozaposlenih,
- porast prihoda korisnika mikrokredita i
- vrlo visoka stopa povrata uzetih mikrokredita.

Projekat lokalnih inicijativa LIP I osigurao je pristup kreditima ekonomski siromašnim i ratom pogođenim mikropreduzetnicima s niskim primanjima, koji nemaju pristup komercijalnom, bankarskom sektoru. Postignuti rezultati prvog cilja LIP-a I su sljedeći i pokazuju podatke sa stanjem na dan 30.06.2000. godine kada je Projekat LIP I i završen:

- plasirano je 50.261 kredita,
- iznos plasiranih kredita je 148.374.538 KM,
- broj aktivnih klijenata je 19.361,
- ukupan aktivni portfolio iznosi 38.606.642 KM,
- prosječan iznos kredita je 2.952 KM,
- 21% raseljene osobe,
- 5% izbjeglice-povratnici,
- stopa povrata je preko 99%,
- kreirano 24.114 i podržano 40.739 radnih mjesta,
- broj kredita za usluge je 16.899(34%),
- broj kredita za trgovinu je 22.790(45%),
- broj kredita za poljoprivredu je 6.516(13%),

- broj kredita za proizvodnju malog obima je 4.056(8%).

Rezultati ispitivanja 3.333 poduzetnika opravdavaju postojanje mikrokreditnog sektora. Korisnici mikrokredita su povećali prihode svom domaćinstvu, pokrenuli su mini biznis, izvršili su samozapošljavanje, kao i zapošljavanje svojih članova domaćinstva ili drugih osoba, smanjili su siromaštvo. Krajem 2004. godine, provedeno je drugo istraživanje koje je dalo precizne rezultate o uspješnosti mikrokreditiranja u BiH. Ova konstatacija se zasniva na činjenici da je 2.561 ispitanik učestvovao u oba kruga istraživanja. Oni su mogli realno da daju podatke i ocjenu o uticaju mikrokredita na vlastitom primjeru.

Glavni rezultati do kojih se došlo ovim istraživanjem su:

- Uticaj na dobrobit domaćinstava
 - uticaj na dobrobit domaćinstava povezuje se kretanjem prihoda po članu domaćinstva. Rezultati analize govore u prilog tome da mikrokrediti imaju pozitivan i značajan uticaj na dobrobit domaćinstava.
- Uticaj na siromaštvo - općenito rezultati istraživanja govore u prilog snažnog statističkog dokaza da mikrokrediti pozitivno utiču na rast prihoda po domaćinstvu kako za klijente tako i za neklijente.
- Uticaj na zaposlenost - Rezultati istraživanja ukazuju na to da, nedugo nakon podizanja prvog kredita, postoji trenutni pozitivan uticaj na zaposlenost. Ovim istraživanjem je utvrđeno da klijenti zapošljavaju u prosjeku 2,15 radnika u svojim poslovnim aktivnostima.
- Uticaj na ulaganje u biznis - ulaganje je jedan od najvažnijih načina rasta i razvoja poslovne djelatnosti. Ono pomaže u izgradnji poslovne djelatnosti i povećanju produktivnosti.
- Uticaj na registraciju poslovne djelatnosti
 - Povećan je broj registrovanja djelatnosti kod nadležnih općinskih organa gdje se

registruju samostalne zanatske, usluge i trgovačke radnje, a moguće je očekivati da će se za par godina ovi mali biznisi preregistrovati u preduzeća.

- Uticaj na postratnu tranziciju - Jedan od osnovnih motiva Projekta lokalnih inicijativa je bio pomoći ljudima pogođenim ratom, posebno raseljenim, demobilisanim vojnicima, ratnim invalidima kao i ženama koje su ostale udovice u toku rata.
- Uticaj na postratnu tranziciju - Jedan od osnovnih motiva Projekta lokalnih inicijativa je bio pomoći ljudima pogođenim ratom, posebno raseljenim, demobilisanim vojnicima, ratnim invalidima kao i ženama koje su ostale udovice u toku rata.

ZAKLJUČAK

Opći zaključak u ovom radu je da MKO povećavaju ulaganja, produktivnost i prihode u budžetima BiH na svim nivoima.

- MKO jačaju ekonomiju Bosne i Hercegovine.
- Mikrokreditiranje pomaže poduzetnicima koji imaju status raseljenih lica.
- Mikrokreditne organizacije svojim djelovanjem i radom povećavaju zaposlenost s jedne a smanjuju siromaštvo s druge strane.
- Mikrokreditne organizacije imaju veoma jak uticaj na ekonomski rast i razvoj privrede u BiH.
- Mikropoduzeća najčešće imaju pet ili manje zaposlenih osoba, premda mikropoduzeća mogu biti definirana tako da upošljavaju čak do deset osoba.
- MKO su finansijski održive i sposobne za daljnje pružanje usluga vlasnicima mikrobiznisa.
- MKO ispunjavaju važnu misiju, budući da najveći dio njihovih klijenata ne prima slične finansijske usluge od drugih finansijskih institucija.

U BiH, mikrokreditiranje treba da bude

pokretač koji će koji će taj sektor trajno staviti u funkciju razvoja malog biznisa. razvoj malih preduzeća može jedino biti potaknut i stimulisan djelovanjem mikrokreditnih organizacija. Temeljni cilj mikrokreditiranja jeste smanjenje siromaštva i pokretanje vlastitih biznisa.

LITERATURA

- [1] Goran Marčeta; Upravljanje kreditnim rizikom; Banja Luka 2008
- [2] Saša Vujić; Uloga i perspektiva mikrokreditnih organizacija u razvoju seoskog turizma;
- [3] http://www.apeiron-univ.edu/apeironinenglish/Centar_za_izdavacku_djelatnost/Radovi%20u%20PDF-u/Specijalisti%20ki%20PDF/Goran_Marceta.pdf
- [4] http://bs.wikipedia.org/wiki/Mikrokreditna_organizacija
- [5] <http://www.profitiraj.ba/20110926272/mikrokreditne-organizacije.php>
- [6] http://webs.odraz.ba/Odrazold/Documents/LIPII_Izvjestaj_o_utjecaju_mikrokredita_na_klijente_u_BiH.pdf.
- [7] <http://www.mikrofin.com/doc/Opsti%20uslovi%20poslovanja%20MKD%20Mikrofin.pdf>
- [8] ULOGA_I_PERSPEKTIVA_MIKROKREDITNIH_ORGANIZACIJA.pdf,
- [9] Razvoj malog i srednjeg poduzetništva u F BiH“ Federalno ministarstvo razvoja, poduzetništva i obrta., decembar, 2008. godina.